

ANA D L E T M N D E D L B L G S Ö R E T M N N Y E R V E Ö N E M *

Doç. Dr. G.yasettin AYTA **

Yrd. Doç. Dr. M. Akif ÇEÇEN***

ÖZ: Bu çal, man,n amac,, ana dili e itiminde dil bilgisinin nas,l bir yeri ve önemi oldu unu belirlemektir. Literatür taramas, sonucu olu - turulan çal, mada öncelikle öana diliö kavram, tan,t,lm, , ana dili e itimi hakk,nda bilgi verilmi tir. Daha sonra dil bilgisi ve ö retimi üzerinde du - rularak ana dili e itimi çerçevesinde dil bilgisi ö retiminin ilkeleri belir - tilmi tir. Ana dili e itiminde dil bilgisi ö retimi hakk,nda kapsaml, bir de erlendirme yap,lm, , elde edilen bilgiler tart, ,larak konuyla ilgili baz, öneriler geli tirilmi tir. Çal, mada, dil becerilerine do rudan bir etkisi olmasa da dil bilgisi ö retiminin ana dili e itimine sa lad, , pek çok katk, aç,s,ndan önemli ve gerekli oldu u sonucuna ula ,lm, t,r. Dil bilgisi ö re - timinin gerekçeleri, amaçlar,, onu ana dili e itimi için zorunlu k,ld, , gibi ana dili e itiminin amaçlar,n,n tam olarak gerçekle ebilmesi için de dil bilgisi ö retimine ihtiyaç vard,r.

Anahtar Kelimeler: Türkçe e itimi, ana dili e itimi, dil bilgisi ö retimi, dil becerileri

The Place and Importance of Grammar Teaching in Mother Tongue Education

ABSTRACT: The aim of this study is determine the place and importance of grammar teaching in mother tongue education. In this study, which is a literature review, first, the ömother tongueö concept is introduced and information on the mother tongue education is given. Then, it has been focused on grammar and the teaching of grammar. After this, the principles of teaching grammar have been pointed out within the framework of mother tongue education. Comprehensive interpretations

---

* Bu çal, ma, 2007øde Gazi Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsünde haz,r - lanan öMetne Dayal, Dil Bilgisi Ö retimiö ba l,kl, doktora tezinden yararlan,larak haz,rflanm, t,r.

** Gazi Üni. Gazi E t. Fak. Türkçe E t. Böl. giyaytas@gazi.edu.tr

*** nönü Üni. E t. Fak. Türkçe E t. Böl. macecen@inonu.edu.tr

have been done about teaching grammar in mother tongue education. Findings from the review of literature were discussed and some suggestions about subject were made. It has been seen that teaching grammar contributes to mother tongue education in many ways. Since the reasons and the aims of teaching grammar make it necessary for mother tongue education, teaching grammar is also necessary for realization of the aims of mother tongue education.

Key Words: Turkish education, mother tongue education, teaching grammar, language arts

Dil bilgisi, temel dil becerileri olan öokuma, yazma, konu ma ve dinlemeöden farklı olarak ödilim kurallar manzumesiö ekinde tan,mlanabilecek bir alandır. Temel dil becerilerinin de dil bilgisi kurallar,na uygun olmas, zorunlulu u, dil bilgisi ö retimini merkezî bir konuma yerle tirmektedir.

Dil bilgisi ö retiminin niteli i, hedef kitleye göre de i mektedir. Bir dilin yabancı,lara ö retimiyle ana dili ö renicilerine ö retimi aras,nda farklı,klar olmas, kaç,n,lmazdır. Yabancı,lar, dili kurallara göre ö renirken ana dili olarak ö renenler, önce dili ö renmekte sonra kurallar,na fark etmektedirler.

Bu çal, man, konusu olan turan ana dili e itiminde dil bilgisinin yeri ve öneminin anlaşılabilmesi için öncelikle ana dili ve ana dili ö retimi kavramları, bilinmesinde yarar vardır.

Ana Dili

Ana dili, ba lang,çta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilikili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insan,ın bilinçalt,ına inen ve bireylerin bir toplumla en güçlü bağları, olan turan (Aksan 1975: 427); insan,ın duygu ve dü üncelerini bağalar,na en güzel biçimde aktard, , dildir (Hengirmen, 1998: 30).

Yıldız (2003: vi), ana dilini, insan,ın çocukluktan itibaren tabii ortamlarda öğrenmesi ve kendisini bütün iletişim alanlarında en rahat ve kolay ifade edebildiği dil olarak tanımlamaktadır.

Tabii olarak öğrenilen ana dilinin de bireyler tarafından kusursuz bir şekilde edinildiğini söylemek güçtür. Bu bakımdan okullarda yabancı dil öğretilmesi gibi ana dili eğitimi de yapılmaktadır.

Ana dili öğretiminde, bireylere doğru, açık ve etkili bir iletişim gerçekleştirilecek dilsel becerileri kazandırma; onların düşünce güçlerini geliştirme ve toplumsallaşma süreçlerine katkıda bulunma gibi temel amaçlar vardır (Sever 2004: 7).

Ba kalar,n,n dü ünme güçlerini anlama yetisi, ki inin dilden yararlanma yetene i ile s,n,rl,d,r (Marshall 1994: 37). Dolay,s,yla ana dili ö retimi, kendi kurallar, ve mant, , içinde yaln,zca dil ö retimini ilgilendiren bir konu de il, toplum hayat,n,n bütün ö elerini yak,ndan ilgilendiren ya amsal kavramlar bütünüdür (Yalç,n 2002: 15).

Gö ü (1988: 16), ana dili e itiminin amaç ve i levlerini u ekilde belirtmektedir:

Ana dili için saptanan dinledi ini, okudu unu anlayabilmek; dü ünmesini, duygusunu anlatabilmek; dilin kurallar,n, ö renmek; söz da-arc, ,n, geli tirmek; kendi ulusunun edebiyat,n, ve dünya edebiyat,n, tan,y,p bunlardan zevk almak, dil ve edebiyat yoluyla ulusal kültürünü ve insanl,k kültürünü tan,mak amaçlar,, bütün uygar milletlerde ayn,d,r. Ana dili e itimi çok amaçlı oldu u için uygulamas, da okuyup anlama, dinleyip anlama, sözle anlat,m, yaz, ile anlat,m, dil bilgisi, sözcük çal, mas,, edebiyat sanat,n,n kurallar,n, ö renme, edebiyat eserlerini anlay,p de erlendirme gibi çok yönlü olmaktadır.

Dil Bilgisi ve Ö retimi

Dilin temel becerileri olan dinleme, konu ma, okuma ve yazman,n yan,nda bu becerilerin tümünü ilgilendiren ve kapsayan bir alan da ödil bilgisiödir.

Dilin temel özelliklerinden biri, dilin tertip edilmi , kuralla t,r,lm, olmas,, yani bir gramerinin olmas,d,r. Gramer, içerik-üslup ili kisiyle tan,m,lanan sembolik bir sistemdir. Dil, bir i aretler sistemi olarak tan,m,lanamaz. Dil, kavray, la ili kili karma ,k bir sisteme dayan,r (Halliday 2004: 137).

Gö ü ø (1978: 337) göre dil bilgisi, yaln,z dil becerilerini kazandı,r,maya yönelik de il, ana dili e itiminin amaçlar,ndan biridir. Dil bilgisi ayn, zamanda bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunlar,n yap,lar,, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kurallar, inceleyen bir bilim dal,d,r. Her dilin kendine özgü kurallar, bulundu u için ayr, bir *dil bilgisi* vard,r.

Dil bilgisi, bir dilin yaz,l, metinlerinden hareketle o dille ilgili kurallara var,r. Metot bak,m,ndan tarafs,z, denetlenebilir, ispatlanabilir, sistemli, verilere dayal,, mant,kl,, genelleyici olmas, yönleriyle bir bilim alan, olarak kabul edilebilir (Erk 2003: 16).

Dilaçar (1968: 53), gramer türlerinin gramerin i levleriyle tan,m,land, ,n, belirtir. Örne in gramerin genel olarak ba l,ca ses bilgisini, ekil bilgisini, söz dizimi bilgisini ve anlam bilgisini içine ald, ,n,, bu konular,n, dilin tarihine göre i lendi i zaman bir ö tarihî gramerö ortaya

ç,kt, ,n,, akraba bir dille kar ,la t,rmal, olarak i lendi i zaman da bir ökar ,la t,rmal, gramerö elde edildi ini ya da tarifli bir gramerin yanl, kullan, , do rudan ay,rma ve do ruyu ö retme kayg,s,yla yaz,lm, sa buna öö retici gramerö ya da önormatif gramerö dendi ini anlat,r.

K,rança (1996: 36) göre dil bilgisi baz, pratik amaçlara göre olu - mu tur:

1. *Eski metinleri aç,klamak,*
2. *Bir yabanc, dili ö retmek,*
3. *Kendi ana dilini do ru konu mak ve yazmak sanat,n, ö retmek.*

Küresellemenin bütün sosyal yapılar, büyük ölçüde etkiledi i günümüz dünyasında dil de bu etkiden nasibini almakta ve hızla, önemli de iimler geçirmektedir. Dolayısıyla dilde eski devirlere nazaran ciddi bozulmalar ve yozlaşmalar görülmektedir. Yeni yeten nesilleri bu dil yozlaşmasından korumak için iyi bir ana dili ve dil bilgisi eğitimine ihtiyaç vardır.

Öğrenciler, ana dillerini dil bilgisini öğrenmeden de edinmektedirler. Ana dili eğitiminden amaç, günlük hayatta merak, ifade edecek kadar dil öğrenmek değildir. Bireyin, ana dilini kusursuz bir şekilde anlaması, ve kullanabilmesi için dilin kuralları, doğru öğrenmesi, çeşitli etkilerden kaynaklanan dil yanlışlarından korunması, gerekir. Bunun için de bir dil bilgisi eğitimine ihtiyaç vardır. Kullanılan dilden, bu dilin öğretilen metinlerden hareketle dilin kuralları, öğretilen, böylece öğrencinin, öğrendiği dil yapıları, bu kural ve temeller üzerine bina edilmesi sağlanarak dil bilgisi kuralları, ana dilini doğru kullanmada bir mihnet değil, oldu gibi gerçeği anlamalıdır.

Dil bilgisi öğretiminde kullanılacak metinlerin seçimi de önemlidir. İyi bir dil bilgisi öğretimi için dilin doğru ve güzel kullanılması, metinler seçilmelidir. Dil yapıları, bu metinlerden hareketle hazırlanmalı, takdirde etkili bir eğitimle gerçekleştirilmelidir.

Dil Bilgisi Öğretiminin İlkeleri

Dil bilgisi öğretimi sırasında uyulması gereken birçok ilke vardır. Dil bilgisi öğretimiyle ilgili her türlü çalışmada bu temellere dayandırılmalıdır. Bunlar, dil bilgisi öğretiminin esasları olarak adlandırılabilir. Dil bilgisi öğretiminin ana dili eğitimindeki yerini ve onunla ilgili kişiyi gösteren bu ilkeleri başlıca şöyle sıralamak mümkündür:

1. Dil bilgisi kuralları, sözden ve yazıdan ayrı, sonuçlar olarak öğretilmez, böyle bir öğretim, dil kuralları, ezberlemeye değil, uygulama gücü kazandırır. (Göçmen 1978: 349)

2. Dil bilgisi dersleri kural ö retin de il, dili kulland,rarak kural-lar,n, sezdireni; kural, ezberleten de il, ö rencinin ya ant,s,na sokan bir içerikte tasarlanmal,d,r.ö (Karadüz 2007: 288)

3. Yaln,z dil bilgisi kurallar,n,n ö retilmesiyle yetinilmemeli, bun-lar,n ö rencide birer beceri ve al, kanl,k durumuna gelmesi için al, t,rmalar yapt,r,lmal,d,r. Ö rencinin yazma ödevlerinde ve ba ka etkinliklerinde bu kurallara uymas, izlenmelidir. Ö rencilerin yapt, , yanl, lar, bu kurallarla aç,klan,p düzeltilmelidir.ö (Gö ü 1978: 349)

4. Ö retimde ç,k, noktas,, ö rencinin kar ,la t, , dil sorunlar, ol-mal,d,r, ba ka deyi le, ö renci hangi kurallar, bilmiyorsa, bu ders konusu olmal,d,r. Ancak böyle ö rencilerin ö renme gereksinimlerine kar ,l,k verilebilir ve onlar,n ilgileri çekilebilir. Sorundan yola ç,k, , görevsel ve fonksiyonel bir ö retim yoludur.ö (Gö ü 1978: 349-350)

5. Dil bilgisi ö retimi, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, ya-k,ndan uza a gibi ö retimin temel ilkelerine göre yap,lmal,d,r. Örnek me-tinler, çocuklar,n ya ant,lar,ndan al,nmal,, toplumun kültürel dokusuna uygun olmal,, ayn, zamanda kültür de ö retilmelidir.ö (Erdem, 2007: 24)

6. Dil bilgisi dersi, ba ka ana dili etkinliklerine ba l, olarak okutul-mal,d,r. Dil bilgisi kurallar, dilde ya ar ve dilin kullan,l, ,n, düzenler. Bu niteli iyle dil bilgisi dersi, dilin incelendi i okuma dersine ve dilin kulla-n,ld, , anlat,m etkinli ine kendili inden ba l,d,r. Ö retmen, dil bilgisi çal, malar,n,, okuma ve anlat,m etkinliklerine gözlem, sorun bulma, al, -t,rma, uygulama ve yanl, lar, düzeltme yönlerinden ba lamal,d,r.ö (Gö ü 1978: 351)

Ana Dili E itiminde Dil Bilgisi Ö retimi

Dil bilgisi ö retiminin çe itli amaçlar, vard,r. Yazman,n ve oku-man,n geli tirilmesinin gramer ö retiminin sadece muhtemel bir amac, oldu unu belirten Hudsonø (2006: 478) göre gramer ö retiminin u amaçlar, da vard,r:

a. Yabanc, dil ö renmek isteyen biri, kar ,la t,rma yapabilmek için ba ka bir dilin gramerini ö renebilir.

b. Liberal e itimin gere i olarak kendilerinin parças, olan bir konu hakk,nda bilgi verme. Bu yakla ,mda, dilin di er sahalar, ile birlikte gramer ö retilir. Tarihi her vatanda ,n bilmesi gerekti i gibi dil de ayn, dü ünçe ve temel üzerinde ö retilir.

c. Grameri bilimsel metodu ö retmek için bir araç olarak kullanma. Küçük ölçekli baz, deneyler, çocuklar,n formüle etmeyi ve gramer hak-k,ndaki hipotezleri test etmeyi ö renebileceklerini göstermi tir.

Dil bilgisi ö retiminin en önemli amac, ise ö rencilerin, ana dillerini kusursuz bir biçimde ö renmeleridir. Dil bilgisi sayesinde ö renciler, dilin ifade gücünü ke feder, kurallar vas,ta,s,yla dilden hedeflenen amaçlar, gerçekte tirme yolunda önemli bir ad,m atm, olurlar. Ayr,ca dil bilgisiyle ö renci, anlat,m,n, do ru yap,p yapmad, ,n, test etme f,rsat, elde etmi olur.

Özbyay (2006: 148) göre Türkçe dersi çerçevesinde dil bilgisinin gerekli ayr,nt,lar,na yer verilerek güzel anlat,m,lar,n, metinlerin olu ma,s,nda ana dilinin do rudan katk,s, ö rencilere hissettirilir.

Ö rencilerde Türkçeyi do ru kullanma duyarl, , ve bilincinin olu turulmas,nda ana dilinin temel etkinlikleriyle bütünle mi bir dil bilgisi ö retimine önemli görevler dü mektedir (Sever 2004: 29).

Hudson (2004: 5) kuramsal dil bilim terminolojisinde grameri, hem yetenek (bilgi) hem de uygulama (davran, veya davran, ,n ömetinö olarak ürün vermesi) olarak kabul etmek gerekti ini belirtir. Buradan, dil bilgisi ö retiminin bir yönüyle beceriye dönük olmas, gerekti i kabul edilirken bir yönüyle de ö bilgiö olarak ö retilmesi gerekti i sonucu do - maktad,r.

Gramer ö retiminden daha ilginç ve daha çekici çok az ey olmas,na ra men e itimciler, üniversite seviyesinde bile ö rencilerin cümle kurma ya da zamirleri, at,flar,yla kullanma becerisinden yoksun oldukla,r,n, görmekte dirler (Oldenburg 2006: 43).

Sinano lu (1958: 439), kendi ba lar,na b,rak,lan fertlerin ister istemez genelle mi olan anlat,m biçimlerinden az da olsa ayr,lmak e iliminde olduklar,n,, kendilerinde tabii olarak bu e ilimlerin bulundu unu ve ço u konu urken titiz davranmayan kimselerin, bu davran, lar,yla dilin her bak,mdan bozulmas,na, anla ,lmaz hâle gelmesine ve da ,lmas,na yol açt,klar,n, belirtir. Bu bak,mdan ana edebiyat eserlerinin okutulmas, ile birlikte dil bilgisi derslerinin de gösterilmesinin son derece önemli oldu unu çünkü bu yoldan dil düzeninin korunaca ,n, vurgulayarak gramerin, ayn, zamanda uurlu d, , edinilmi olan dil duygusunu uurlu dil bilgisi hâline getirdi ini ifade eder.

Ba kan (1975: 437) da dil bilgisinin, dil ö renildikten sonra arada belirebilecek pürüzlerin düzeltilmesi ve aksakl,klar,n onar,lmas, konusunda yararlı, olabilece ini belirtir.

Gramerî anlama, ö rencilerin dil ö renimindeki geli imleri için öncelikli hedeflerden biridir. Kesinlikle söylemek gerekir ki gramer ö renimi yoksa dil edinimi eksiktir (Meskhi 2002: 2). Gramer konular,n,n ismini ve tan,m,n, ezberden bilmesi gerekmesi de dilin kurallar,n, sezmemi bir bireyin dili ö renmi oldu u söylenemez.

Konu ulanlar,, okunanlar,, izlenilenleri anlama da öncelikle dil bilgisinin konular,d,r. Önce sözcüklerin, sözcük gruplar,n,n, cümlelerin, paragraflar,n anlamlar,n,; anlam ve yap, ili kilerini bilmek gerekir ki metin iyi anla ,labilsin. Bu birimlerle anlam aras,ndaki ilgi kavrat,larak sa - lam ve tutarl, anlat,m,n ne oldu u sezdirilerek dilin kullan,m, konusunda bireye güven kazand,r,lmal,d,r (Özbay 2006: 148).

Kelimeleri do ru ve yerinde kullanma, cümleleri düzgün kurma, ekleri kelimelere uygun ekilde ekleme, çe itli sözleri, toplum içinde ifade etti i anlam, dikkate alarak kullanma, dilin temel amac, olan ileti- mi tam olarak sa lamas, aç,s,ndan önemlidir.

Dil bilgisi, belli bir söylemin olu turulmas,na imkân sa layan kurallar bütünü oldu undan (Erk 2003: 14) dil bilgisi ö retiminin amac, da kuramsal bilgi vermek de il, ö rencilerin kar ,la t,klar, anlama ve anlatma güçlüklerini yenmek, uygulama becerisi kazanmalar,n, (Calp 2005: 273) ve sahip olduklar, dili her ortamda rahat bir ekilde kullanmalar,n, sa lamakt,r (can-Koluk,sa 2005: 299).

Dili do ru kullanmak ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sa lanabilir. Dil bilgisel kurallar s,ralanarak, ezberlettirilerek de il, her bir dil bilgisel biçim biriminin i levi sezdirilerek, anlat,ma katk,s, kavrat,larak hem iyi bir dil bilgisi ö retimi gerçekleştirilir, hem de ba ar,l, bir Türkçe ö retimi sa lanm, olur (Özbay 2006: 14).

Sinano lu (1958: 438), gramerin dille anlat, ,n ekillerini inceleyip tespit ederek, emalar yaparak, örnekler göstererek dilin genel ve özel kurallar,n, ve bu kurallar,n birbirleri ile olan ilgilerini ortaya koydu unu, bu sayede de dilin daha çabuk ve daha düzgün ekilde ö renilmesini ve kullan,mas,n, sa lad, ,n, belirtir.

Dil bilgisi ö retiminin gerekçelerini Hudson (Akt. Ayd,n 1997: 24) u ekilde s,ralamaktad,r:

- a. Dilsel özsayg,y,, özgüveni olu turmak
- b. Ölçünlü dil ö retimine yard,mc, olmak
- c. Ba ar,m, (performans) artt,rmaya yard,mc, olmak
- d. Yabancı, dilleri ö renmeye yard,mc, olmak
- e. Dilsel ve kültürel ho görüyü art,rmak
- f. Bilimsel yöntem ve çözümleyici dü ünmeyi ö retmek
- g. Dili kötüye kullananlara kar , korunmak
- h. Dil sorunlar,n, anlamaya yard,mc, olmak
- i. Dil hakk,nda genel bilgiyi derinle tirmek

öDili kötüye kullananlara kar , korunmakö maddesi, dil bilgisinin ana dili ö retimindeki yerine ve önemine i aret etmektedir. Özellikle günümüzde yaz,l,, görsel-i itsel medyada çeviri dilinden kaynaklanan dil bozukluklar,ndan ö rencilerin etkilenmemesi için dil bilgisi ö retimine daha fazla ihtiyaç vard,r.

Dil bilgisi ö retiminin ana dili e itimine katk,s, yan,nda yabanc, dilleri ö renmeye yard,mc, olmas,n,n belirtilmesi, yabanc, dil ö renmenin büyük bir önem kazand, , günümüzde üzerinde ayr,ca durulmas, gereken bir husustur.

Dilsel ve kültürel ho görüyü art,rmaq maddesinin lkö retim Türkçe Dersi Ö retim Program,nda Türkçe Dersinin Genel Amaçlar,nda belirtilen (MEB 2005: 4) öHo görülü, insan haklar,na sayg,l,, yurt ve dünya sorunlar,na duyarlı, olmalar, ve çözümler üretmeleriö; *bilimsel yöntem ve çözümleyici dü ünmeyi ö retmek* maddesinin de öYap,c,, yarat,c,, ak,lc,, ele tirel ve do ru dü ünme yollar,n, ö renmeleri, bunlar, bir al, kanlık hâline getirmeleriöne i aret etmesi, dil bilgisi ö retiminin, Türkçe dersinin genel amaçlar,na ula ,lmas,na katk,da bulunmas, aç,s,ndan önemlidir.

Özkan (2003: 14) da gramerin, dil ö retiminde her zaman merkezî bir rol üstlendi ini ifade ederek dil bilgisinin dil e itimindeki rolüne dik-kati çeker.

Dil bilgisi ö retimi konusundaki dü üncelerin tümü olumlu de il-dir. Ayd,n (1999: 23), daha 1963öte Braddock, Lloyd Jones ve Schoerøn yazma becerisine yönelik ara t,rmalar,nda dil bilgisi ö retiminin önemsizö hatta yazma becerisinin geli mesine zararlı, etkisi oldu u sonucuna vard,klar,n,; Calkinsøn de dil bilgisini, ö retmenler için kolayca kaçma yolu olarak gördü ünü, ö retmenlerin dil bilgisinden ötürü yazmaya yeterince zaman ay,ramad,klar,n,; Taylorøn ise, ö rencilerin y,llar boyunca ö rendikleri dil bilgisinin dil üretiminde onlara hiç yard,mc, olmad, ,n, dü ündü ünü belirtir.

20. yüzy,l,n ikinci yar,s,nda ngiltereöde e itimciler formal (biçimsel) gramer ö retiminin ö rencilerin yazma becerileri üzerinde olumlu bir etkisinin oldu u fikrini destekleyen bir ara t,rma delilinin olmad, , sonucuna varm, t,r. Buna ra men siyasiler, daha fazla gramer ö retiminin gereklili ini ileri sürmü tür. 1988-1992 y,llar, aras,nda Ulusal Müfredat Dil Projesi, gramer ö retimine vurguyu art,rma giri iminde bulunmu tur fakat projeden ç,kan model, hükümet için hayal k,r,kl, , oldu undan bulgular resmî olarak yay,mılanmam, t,r. 1998öde bir hükümet yay,n,, gramer ö retimine gösterilen önemi destekleyen bir delil olmad, , görü-ünü yalanlam, t,r. Yay,ndaki isimsiz bir yaz,, gramer ö retiminin ö rencilerin yazma becerilerini geli tirdi ine dair delil oldu unu iddia etmi tir.

Fakat yap,lan çal, malar,n say,s, fikri desteklemeyecek kadar azd,. Buna ra men yay,n, gramer ö retimine yap,lan vurgunun devam etti inin gös-tergesiydi (Wyse 2006: 31-32).

Bir yandan dil bilgisinin yazma becerisine olumsuz etkisi oldu u dü ünülürken bir yandan dil bilgisi çal, malar,n,n amac,n,n yazma bece-risini geli tirmek oldu u ifade edilmektedir.

Eski Yunandaki köklerinden bu yana gramer ö retiminin as,l ama-c,n,n edebî becerilerin ö renimini desteklemek oldu unu ifade eden an-cak belli bir düzen içerisinde sadece isimlerin ve kelime kal,plar,n,n ta-n,mlar,n,n ö retilmesinin yazmaya faydal, olaca ,n,n üpheli oldu unu belirten Hudsonæ (2006: 478) göre gramer ö retimi hatalar,n yap,lagelen bir listesine yönelir. Sa l,kl, gramer ö retimi, geli me noktalar,nda geçici hatalara yol açsa bile geli meyi cesaretlendirir. Gramer ö retimi genç yazarlar,n dil bilgisel repertuarlar,n, zenginle tirmelerine u ekillerde yard,mc, olur:

- Yeni yap,lar,n ve çocuklar,n yaz,l, anlat,mlar,ndaki zay,fl,klar,n tart, ,lmas, için bir üst dil sa layarak,

- Belirli fonksiyonlar için geçerli kaynaklar,n az veya çok bilinçli fark,ndal, ,n, içeren, dilin nas,l çal, t, ,n,n derin bir kavray, ,n, sa laya-rak,

- Ö rencilerin dikkatlerini okuduklar,n,n biçimine yönlendirerek yeni kal,plar, fark etmelerini ve onlar, hat,rlamalar,n, sa layarak.

Dil bilgisinin yazma becerisini geli tirmesinin do rudan de il do-layl, yollardan oldu u görülmektedir. Yaz,l, anlat,mlardaki zay,fl,klar,n düzeltilmesi için bir üst dil sa lamak, yaz,lanlar, test etmek için bir ölçüt olu turmak suretiyle gerçekleşir. Dilin nas,l çal, t, ,n,n fark,na varan bir ö renci, metin içinde yeni yap,lar kurarak özgün çal, malar ortaya koya-bilir. Ayr,ca okuma s,ras,nda ö renilen dil kurallar, daha kolay fark edilir ve bunlar,n hat,rlanmas, daha kolay olur.

Godley (2004: 56) ise gramer yap,lar,n,n yazma becerisini geli -tirmedini bilindi ini ancak gramer ö retiminin yazmaya katkıda bu-lunmas, için ne yap,lmas, gerekti i konusunda çok az bilgi sahibi olun-du unu belirtir.

Gramer bilgisi ile yazma becerisi aras,ndaki ili kinin olumlu ya da olumsuz oldu u konusunda kesin bir ey söylemek mümkün de ildir. Ayr,ca Türkçe için gramer-yazma ili kisini ara t,ran benzeri bir çal, ma-ya rastlanmad, ,ndan bu konuda verilere dayal, bir fikir yürütmek zordur. Ayd,n (1999: 23-24) gramer ö retiminin yazma becerisini olumsuz etki-

ledi i yönündeki görü lere kat,lmamakla birlikte öyle olsa bile dil bilgisi ö retiminin di er katk,lar,n,n göz önüne al,nmas, gerekti ini dü ünür.

Dil bilgisinin temel dil becerileriyle olan ili kisi yaln,zca ö yazmaö ile s,n,rl, de ildir. Gramer bilgisinin okuma becerisiyle ili kisi de merak edilen konulardan biridir. Gramer-okuma ili kisi üzerine yap,lan çal, ma oldukça azd,r. Bu, sözü edilen ili kiyi tespit etmenin zorluklar,ndan kaynaklanm, olabilir.

Cajkler-Dymokeun (2005: 128) belirtti i gibi gramer bilgisinin okuma kazan,m,yla ili kisi üzerine çok az ara t,rma yap,lm, t,r. Mükemmel okuma, belli bir gramer bilgisi düzeyine dayan,yorsa bu bilginin hangi miktarda ve nas,l olmas, gerekti i belli de ildir. Okuma için gramere neden ihtiyaç duyuldu uyla ilgili üç e itimsel ya da yar,-e itimsel sebep sunulmaktadır,r:

1. öOkuma için gramerö yazma ö retimi için on basamaklı, bir hal-kan,n kilit parçalar,ndan biridir.
2. Grameri anlamak, yazarlar,n metni yap,land,rma yollar,na nüfuz etmeyi sa lar.
3. Baz, testleri cevaplamak için gramer bilgisine ihtiyaç vard,r.

Okuma için gramere neden ihtiyaç duyuldu una ili kin sebeplere bak,ld, ,nda yaln,zca ikinci maddenin ö okumaöy, do rudan ilgilendirdi i görülmektedir. Gramer bilgisi ile okuma becerisi aras,ndaki ili kiyle ilgili olarak bir metnin nas,l kurguland, ,n, kavrayabilmek için gramer bilgisine ihtiyaç oldu u söylenebilir.

Güne (2007: 262), bu konuda farklı, bir görü sergileyerek konu -ma ve yazma hatalar,n,n sürekli dil bilgisi ö retiminin yetersizli ine ba -land, ,n,, oysa konu ma ve yazma ö retimi ile dil bilgisi ö retiminin becerileri, süreçleri ve içerikleri aras,nda farklı, oldu unu, bunlar,n birbiriyle kar, t,r,lmamas, gerekti ini belirtir. Buna göre yap,land,r,c, yakla ,mla birlikte dil bilgisi ö retiminin amaçlar, ve süreçleri yeniden belirlenmi tir. Bu anlay, a göre dil bilgisine geli imsel ve etkile imsel olarak bak,lmaktadır,r. Dil bilgisi, uzun zamana yay,lan bir süreç olarak ö renilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Temel dil becerilerine zaman zaman olumsuz etkide bulundu u dile getirilse de dil bilgisi ö retiminin, özellikle ana dili bilincini geli tirmede sa lad, , katk,lar göz ard, edilmemelidir. Dil kullan,m,n, do ru, düzgün ve sistemli hâle getirmesi, dil bilgisi ö retimini gerekli k,lmaktadır,r.

Türkçe dersinin genel amaçlarından (MEB 2006: 4) öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarına, ömaddesi doğrudan dil bilgisiyle ilgili kıldır. Yine öğrencilerin okuduğunu, dinlediğini ve izlediğinden hareketle, söz varlığına, zenginlikle tirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarına; duygu, düşünce ve hayal dünyalarına, gelişmelerini ömaddesinde belirtilen ödil zevki ve bilincine ulaşmalarına, öğrencilerin Türkçenin anlatım imkânlarına, tanınmasını, ve fark etmesiyle mümkün olacaktır. Görüldüğü gibi Türkçe dersinin genel amaçlarından, gerçekten tirilmesinde de dil bilgisinin önemli bir yeri vardır.

Anlama ve anlatma becerilerinin ödil bilgisi doğrudan zihinsel süreçler gibi farklı süreçlerle de ilgili olması, onların dil bilgisinden bağımsız olduğunu göstermez. Dil becerileriyle ilgili kisinde dil bilgisinin aslında levlerinden biri, zihinde oluşturulan tasarımların doğru bir şekilde ifadeendirilmesidir. Bunun için de dil bilgisinin alanına giren, sözcüklerin söz diziminde doğru yerde ve anlamda kullanılması, eklerin uygun biçimde kullanılması, vb. etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerekir.

Dil bilgisiyle dil becerileri arasında doğrudan bir ilişki olmayabilir. Bu durum, dil bilgisinin önemsiz ya da gereksiz olduğunu göstermez. Dil becerilerinde dil bilgisi doğrudan bazı deyimlerin de olduğu göz ardı edilmemelidir.

Dil bilgisi öğretimının amaçlarına ulaşmada hedef kitlenin dikkate alınması gerekmektedir. Yabancı dil olarak öğretilirken kuralın ezberletilmesi doğru olsa bile ayni yöntem dili zaten kullanan biri için yararlı olmayabilir. Ana dili öğrencisine öğretim verilirken bilinçsiz olarak yerine getirdiği kurallara, tanınmasını, sağlamamak, kuralla uyulmaması, durumunda ileti imde ne gibi sorunların olabileceğini fark ettirmek gerekir. Böylece dilin zenginliğini hissettirilerek dilin kuralları, demek olan dil bilgisinin hedef kitlede bir bilinç hâline gelmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, D. (1975), "Ana Dili", *Türk Dili*, C. 31, S. 285, s. 423-434.
- AYDIN, Ö. (1997), "Anadili Öğretimi, Yabancı Dil Öğretimi ve Evrensel Dilbilgisi", *Dil Dergisi*, S. 54, s. 23-30.
- AYDIN, Ö. (1999), "Orta Okullarda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri", *Dil Dergisi*, S. 81, s. 23-29.
- BAKAN, Ö. (1975), "Yabancı Dil Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri", *Türk Dili*, C. 31, S. 285, s. 435-438.
- CAJKLER, W.-DYMOKE, S. (2005), "Grammar For Reading: Why Now and What For?", *Changing English*, C. 12, S. 1, s. 125-136.
- CALP, M. (2005), *Özel Öğretim Alanı, Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitabevi, Konya.

- D LAÇAR, A. (1968), *Dil, Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ERDEM, . (2007), *İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*, (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Doktora Tezi), Ankara.
- ERK, Y. M. (2003), *Metin Bilimi ve Dil Bilimi Çalışmaları, Dil Bilgisine Yaklaşım, Üzerine Bir Araştırma*, (Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.
- GODLEY, A. (2004), Commentary: Applying Dialogic Origin and Dialogic Pedagogy of Grammar to Current Research on Literacy and Grammar Instruction, *Journal of Russian and East European Psychology*, Vol. 42, S. 6, s. 53-58.
- GÖRÜR, B. (1978), *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazma Eğitimi*, Gül Yayınevi, Ankara.
- GÖRÜR, B. (1988), Uluslararası Ana Dili Eğitimi Örgütüsü, *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 15-20.
- GÜNEŞ, F. (2007), *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Nobel Yayınları, Ankara.
- HALLIDAY, M. A. K. (2004), The Place of Dialogue in Children's Construction of Meaning, *Theoretical Models and Processes of Reading*, International Reading Association, Newark, s. 133-145.
- HENKEMEN, M. (1998), *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- HUDSON R. (2004), Paper to be presented at the conference *New Perspectives* (Exeter, 7th May 2004), in the ESRC-funded series *Reconceptualising Writing 5-16: cross-phase and cross-disciplinary perspectives*.
- HUDSON, R. (2006), Language Education: Grammar, *Encyclopedia of Language and Linguistics*, Elsevier, s. 477-480.
- CAN, A.-KOLUKISA, H. (2005), İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 299-308.
- KARADÜZ, A. (2007), Dil Bilgisi Öğretimi, *İkinci Kademe Türkçe Öğretimi* (Ed. Ahmet Korkmaz-Hayati Akyol) PegemA Yayıncılık, Ankara, s. 281-308.
- KIRAN, Z. (1996), *Dilbilim Akademileri*, Onur Yayınları, Ankara.
- MARSHALL, J. (1994), *Ana Dili ve Yazma Eğitimi*. (çev. Cahit Külebi), Başak Yayınları, Ankara.
- MEB (2006), *İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kuralları* (6, 7, 8. Sınıflar), Devlet Kitapları, Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MESKHI, A. (2002), *Systemic Approach in Teaching Grammar to Adult Learners*, ERIC ED468601.

- OLDENBURG, S. (2006), "Grammar in the Student-Centered Composition Class", *Radical Teacher*, S. 75, s. 43-43.
- ÖZBAY, M. (2006), *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Kitap, Ankara.
- ÖZKAN, B. (2003), *letim imci Gramer Öğretimine Alternatif Bir Yaklaşım: letim imci Dil Öğretimi Odaklı Gramer Öğretimi*, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.
- SEVER, S. (2004), *Türkçe Öğretim ve Tam Öğrenme*, An, Yayınları, Ankara.
- S NANO LU, S. (1958), "Dilbilgisinin Önemi", *Türk Dili*, C.VII, S. 81, s. 438-440.
- WYSE, D. (2006), "Pupils' Word Choices and the Teaching of Grammar", *Cambridge Journal of Education*, C. 36, S. 1, s. 31-37.
- YALÇIN, A. (2002), *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Akça Yayınları, Ankara.
- YILDIZ, C. (2003), *Türkçe Öğretiminde Alternatif Yöntemler*, An, Yayınları, Ankara.